

De Ark Ede Toerusting in het seizoen 2019 - 2020

Aantekeningen bij de toerustingsdienst
op diaconale zondag 2 februari 2020

6. Eerherstel

n.a.v. Esther 6

Slapeloos

Koning Ahasveros kan niet slapen. De auteur vermeldt nadrukkelijk het tijdstip: diezelfde nacht (vs. 1). Dat is de nacht na de vorige dag, de derde dag (5:1), de dag waarop Esther verschijnt en Ahasveros en Haman uitnodigt voor een maaltijd. Dezelfde dag (5:9) dat Haman opgewekt thuiskomt en pocht met wat hem overkomt. Maar ook zijn grote frustratie verwoordt om de Jood Mordechai (5:13). Het is ook de dag waarop zijn vrouw Zeres en zijn vrienden hem adviseren om Mordechai te laten ophangen.

In diezelfde nacht kan Ahasveros niet slapen. De Septuaginta (= Griekse vertaling, afgekort LXX) leest: 'De Here weerhield de slaap van de koning die nacht'. Zij noemt dus de reden. Een Joodse Midrash vertelt dat de engel Gabriël hem uit bed gooide omdat Ahasveros verzuimd had te belonen wie een beloning toekwam.

'Wij kennen dat gevoel: er is iets. Ik zie misschien wel iets beslissends over het hoofd. Maar de waan van de dag ligt de volgende ochtend alweer op je ontbijtbord. Je moet verder, je moet door. Je agenda leidt je af. Je vergeet het weer. Maar juist op onvoorziene momenten in de nacht komt het weer bij je binnen' (Ad Nieuwpoort, *Nu of nooit*). Zoiets gebeurt bij Ahasveros. De koning doet ook wel wat denken aan de schenker die Jozef vergeet (zie Genesis 40:23 en 41:9).

Voorlezen

Wat doe je als je de slapen niet kunt vatten? Oude volkswijsheid leert schapjes tellen. Ouders lezen hun kinderen een verhaal voor. Ahasveros laat de hofhouding lezen uit de kronieken. Deze koning werkt dus gewoon door nu hij niet kan slapen. De auteur maakt eerder melding van deze notulen (zie 2:23). Alsof zij een document uit het rijksarchief downloaden. Bepaald geen slaapverwekkende lectuur! Concreet gaat het over de vrijdelde coupe van Bigthan en Theres. Zo'n vijf jaar geleden (vergelijk 2:16, 21 en 3:7 met elkaar). Uitgerekend nu, op precies het juiste moment, wordt deze passaga voorgelezen 'voor het aangezicht van de koning' (vergelijk 2:23). Ahasveros schrikt. Direct herinnert hij zich deze gebeurtenissen. En tegelijk realiseert hij zich iets essentieels vergeten te zijn.

Ineens klinkt de naam van Mordechai. Wie was hij ook al weer? De Jood in de poort (zie 2:5, 19, 5:9). Ahasveros vraagt wat er met hem is gebeurd. Hem is niets gedaan. Geen eer en grootmaking (dit laatste in tegenstelling tot Haman, zie 3:1). Mordechai is niet bedankt of geëerd. Hij kreeg geen koninklijke onderscheiding. Hij heeft zelfs geen compliment(je) gehad. 'Daarin heeft men meer gelijk dan men oppervlakkig denken. Want men heeft niet alleen vergeten hem te belonen voor zijn loyaliteit aan de koning, hij is ook niet gestraft voor zijn overtreding van het koninklijk bevel om voor Haman te buigen: aan hem is helemaal niets gedaan'. Nu Mordechai's goede daad in herinnering is gebracht, moet worden vastgesteld welke beloning hij zal krijgen.

Humor

Maar dan hoort de koning geluid in de voorhof. Kennelijk is dat ongebruikelijk op dit tijdstip. Wie kan dat zijn in de (waarschijnlijk) vroege morgen? Terwijl de hofhouding gaat kijken, wordt de lezer al geïnformeerd: het is Haman. Je kunt je afvragen waarom Haman hier nu is, terwijl de koning niet kan slapen. Zou hij ook zelf wakker hebben gelegen? Is het soms vanwege zijn plan om een galg te plaatsen (zie 5:14)? Hij kan niet langer wachten; het wordt even tussendoor verteld.

Haman mag binnenkomen. Hij krijgt echter niet de gelegenheid om zijn plan toe te lichten. Koning Ahasveros stelt hem een vraag. Hij vertelt niet wat de aanleiding is voor dit eerbetoon, ook niet om wie het gaat. En Haman vraagt er niet naar. Let op de parallel met 3:8 waar Haman niet zegt om welk volk het gaat. In het vorige hoofdstuk is al duidelijk geworden wat voor type mens Haman is: egocentrisch, narcistisch, trots zijn eigen positie. Druk met zichzelf, heet dat tegenwoordig. De NV-ik, in de woorden van de bekende Vlaamse psychiater Dirk de Wachter. Ook nu wordt de lezer aan zijn 'bijzondere karakter' herinnerd (zie vers 6 en vergelijk dit nog eens met 5:9 e.v.). Proef ondertussen de 'heilige humor' in deze geschiedenis. In het boek Esther is steeds sprake van wonderlijke omkeringen. Zoals Haman meent de galg klaar te zetten voor Mordechai en er straks zelf aan gehangen wordt, zo legt hij hier de kiem voor Mordechai's verhoging in de veronderstelling dat de eer bestemd is voor hem. De verhoging van Mordechai wordt daarmee Hamans diepste vernedering.

Eerbetoon

Vervolgens fantaseert hij over zijn eigen toekomst. Vorstelijk gekleed, hooggezet op een paard met een kroon op het hoofd. Commentaren verschillen in de uitleg over de plaats en functie van de diadeem. De LXX laat de kroon

helemaal weg. De Vulgaat (oude Latijnse vertaling) ziet deze krans niet als een attriboot voor een paard, maar van de te eren man Mordechai. De woorden komen tweemaal eerder voor in het boek (1:11 en 2:17). In beide gevallen is het symbool van koninklijke waardigheid. Dit roept de vraag op, of het ook in deze passage niet eigenlijk om de koningin gaat; zij draagt immers de kroon op het hoofd. Moet het dragen van die diadeem niet gezien worden in de context van Hamans fantasie? Wat stelt hij zich daarbij voor? Klinkt zijn suggestie in moderne oren niet als een Freudiaanse verspreking? Droomt hij er misschien van om voor één keer de koningin te bezitten...? Wat voor figuur is Haman eigenlijk? Tot in detail tekent hij zijn ideeën uit.

Ineens worden de rollen omgekeerd. De prachtige droom zal niet voor hem, maar voor Mordechai opgaan. In één zin wordt het fiasco van Haman gepresenteerd. Van de huldiging die hij zojuist tot in de finesses heeft ontworpen, zal hij niet de hoofdpersoon zijn, maar de uitvoerder. Ahasveros omschrijft deze gebeurtenis met exact dezelfde woorden die Haman gebruikte toen hij klaagde over die Jood in de poort (zie 5:13). En uitvoering moet nog wel met spoed gebeuren. Ineens geeft Ahasveros voorrang aan de rehabilitatie van Mordechai. Haast is geboden. Bij dit herstel van Mordechai. Bovenal de verlossing van het volk Israël! En daarmee de continuïteit in de heilsgeschiedenis van God.

Hier wisselt het toneel definitief. Haman neemt de rol in van knecht, Mordechai die van vorst. Met luide stem roept Haman door de straten van Susan: dit is de man in wie de koning welgevallen heeft (vs. 11). Dat woord valt in dit hoofdstuk maar liefst zes keer. Let er ook op hoe vaak het woord 'eer' gebruikt wordt: zeven keer (Hebreeuws *haper*, in originele betekenis: kostbaar, aanzien; een ander woord dan het bekende *kabood*).

Keerpunt

Daarna keert Mordechai terug in de poort. En Haman 'stuift' naar huis (vers 12). Hij gaat in rouw en met het hoofd omhuld. Zwaar gedesillusioneerd. Thuisgekomen vertelt hij wat hem deze dag is overkomen. Zijn vrouw Zeres (krullenkopje, zie 5:14) en vrienden geven hem nu geen raad maar commentaar. Zij signaleren Hamans ondergang. Hun 'advies' heeft iets van een profetie. 'Je zult niet tegen hem op kunnen.' Hier klinkt een wonderlijke parallel met de spreuk van Bileam (zie Numeri 24:7, de eeuwenoude vete tussen Israël en Moab). Bileam kon Israël niet vervloeken. Amalek wordt verslagen, Agag gaat ten onder.

Haman staat volstrekt alleen. Straks volgt zijn debacle. Mordechai promoveert. De hele Joodse gemeenschap steunt hem en Esther. Zelfs de Perzen vereren hem. Deze ontwikkeling laten ons denken aan de geschiedenis van Jozef in Egypte.

Ten slotte wordt er op Haman gewacht in het paleis. Een escorte van het koninklijk huis is al gearriveerd om hem op te halen. De tweede dag (zie 5:8) is immers aangebroken. Het feestmaal van Esther staat klaar. Alles is gereed. En daarmee nadert Hamans ondergang.

Evangelie

'In het evangelie zien wij de Messias door de straten gaan. Hij rijdt niet op een paard. Nee, Hij rijdt op een ezel onze levens binnen. Hij zaait zijn woord in onze harten. Dat woord dat zijn werk zal doen, al kunnen we het nauwelijks geloven. Het is niet klein te krijgen. Het heeft zelfs de dood op zijn knieën gekregen. Het zal zijn werk doen in onze levens. In onze slapeloze nachten zal het spreken en ons herinneren aan waar het ooit om begonnen was' (Ad Nieuwpoort, *Nu of nooit*).

Actueel

Deze toerustingdienst van plaats op de Edese diaconale zondag. De diakenen vragen aandacht voor groepen mensen die misschien wel eens worden vergeten. Jongeren, ouderen, gehandicapten, vreemdelingen, eenzamen en ongelukkigen (zie opsomming in Psalm 146, Gezang 21 Liedboek). Op heel veel plaatsen in de Bijbel komen zij in het vizier. En Jezus heeft het over een bijzondere omkering: eersten worden laatsten, en laatsten eersten (zie o.a. Mattheüs 20:16). En ook: 'Alles nu wat je wilt dat de mensen voor jou doen, doe ook jij zó voor hen' (Mattheüs 7:12).

Bovendien vindt deze zondag plaats na de week van de herdenking van de Holocaust. Op 27 januari 1945 werd concentratiekamp Auschwitz bevrijdt. Tijdens de bijeenkomsten werd nog weer eens uitgesproken: dit nooit weer! In Amsterdam bood premier Rutte excuses aan. In Bijbeltaal gaat het er nog anders aan toe. Volgens de belofte van God: wie Israël zegent, wordt gezegend.

Gespreksvragen

1. Lig jij 's nachts wel eens wakker in bed? Hoe komt dat? Wat doe je dan?
2. Een Nederlands gezegde luidt: 'Ondank is 's wereld loon'. Bespreek deze uitdrukking met elkaar.
3. Geef jij complimenten? Aan wie en wanneer? Ben je wel eens iemand vergeten te bedanken? Wat doe jij als je die vergissing ontdekt?
4. Wat vind jij van de mens Haman? Met wie zou jij hem vergelijken, en waarom?
5. Kun je onder woorden brengen waarom je deze geschiedenis bemoedigend vindt?
6. Wat betekenen de woorden van de Here Jezus concreet voor jouw houding tegenover mensen?
7. Wat leer je uit deze geschiedenis voor jouw visie op Israël?